

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

“15” 02 20 14 р. м. Київ

№ 238

Про завершення III (формульованого)
етапу дослідно-експериментальної роботи за темою:
«Науково-методичні засади впровадження
фінансової грамотності у навчально-виховний
процес навчальних закладів» за 2014–2016 роки

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 07.11.2000 № 522 «Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 грудня 2000 року за № 946/5167 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 30.11.2012 № 1352), наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 19.07.2012 № 828 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації України на 2012–2019 роки», наказів Міністерства освіти і науки України від 17.06.2013 № 776 «Про розширення бази для проведення дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» та від 24.03.2016 № 324 «Про розширення бази для проведення дослідно-експериментальної роботи «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» на 2012–2019 роки», на підставі висновку комісії з економіки Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України від 30.09.2016 (протокол № 3), з метою продовження дослідно-експериментальної роботи у 2017–2018 роках

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити як такі, що додаються:

1) звіт про завершення III (формульованого) етапу дослідно-експериментальної роботи за темою «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» за 2014–2016 роки;

2) програму IV (узагальнювального) етапу дослідно-експериментальної роботи за темою «Науково-методичні засади впровадження фінансової

грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» на вересень 2016 р. – серпень 2018 р.

2. Органам управління освітою сприяти проведенню заходів у рамках програми дослідно-експериментальної роботи у підпорядкованих їм навчальних закладах.

3. Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» надавати організаційну та науково-методичну допомогу педагогічним колективам експериментальних навчальних закладів у проведенні дослідно-експериментальної роботи.

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Хобзея П.К.

Міністр

Л. М. Гриневич

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки

Від 15 02/17 № 236

Звіт

про завершення III (формульованого) етапу дослідно-експериментальної роботи щодо впровадження курсу «Фінансова грамотність» в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації за 2014 – 2016 роки

19 липня 2012 року МОНмолодьспорту України видало наказ за № 828 «Про проведення дослідно-експериментальної роботи на базі загальноосвітніх навчальних закладів та ВНЗ I–II рівнів акредитації України на 2012–2019 роки» за темою «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності в навчально-виховний процес навчальних закладів».

Основна мета дослідження – експериментальна перевірка результативності виховання фінансово грамотного споживача та підготовки його до взаємодії з існуючою фінансовою системою у навчально-виховному процесі навчальних закладів.

Об'єктом дослідно-експериментальної роботи визначено учасників навчально-виховного процесу навчальних закладів, включаючи учнів, студентів, їхніх батьків, вчителів та викладачів.

Предметом дослідження окреслено зміст і психолого-педагогічні технології організації системи фінансової освіти та шляхи її кадрового забезпечення.

Завдання дослідно-експериментальної роботи:

- провести інвентаризацію наявних навчальних програм на рівні початкової та середньої школи, що мають відношення до формування фінансових знань та навичок, та привести їх до єдиного стандарту на базі сучасних інформаційних технологій навчання;
- розробити концепцію розвитку системи фінансової грамотності, стратегію підготовки педагогічних колективів і батьків до впровадження фінансових інновацій;
- вивчити можливості адаптації світового досвіду підвищення фінансової грамотності в системі освіти;
- здійснити підготовку педагогічних колективів експериментальних навчальних закладів до проведення дослідно-експериментальної роботи;
- удосконалити критерії та стандартизувати психодіагностичні методики оцінювання фінансової грамотності учнів, студентів навчальних закладів, різних аспектів їхньої фінансової компетентності;

- розробити навчальні програми з фінансової грамотності для учнів початкової та основної школи, курсу «Фінансова грамотність» для учнів старшої школи та студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації (із урахуванням особливостей переходу до профільного навчання), фінансових факультативів та методичні рекомендації (посібники) з фінансової грамотності для вчителів та викладачів;
- підготувати робочий зошит і підручник з курсу «Фінансова грамотність» для учнів 10 класу та студентів I-II рівнів акредитації;
- розробити й апробувати сучасні психолого-педагогічні технології організації процесу формування фінансової грамотності учнів та студентів засновані на практичних навичках та компетенціях використання фінансових послуг задля підвищення власного фінансового добробуту;
- здійснювати моніторинг розвитку фінансової грамотності учнів, залучених до участі в дослідно-експериментальній роботі, та зіставлення його результатів з даними всеукраїнського моніторингу рівня фінансової грамотності населення;
- розробити концепцію фахової підготовки педагогів з фінансової грамотності на базі закладів системи післядипломної педагогічної освіти;
- підготувати навчально-методичні комплекси спецкурсів для підготовки педагогів і підвищення їхньої кваліфікації;
- відпрацювати алгоритми координації зусиль науковців і педагогів усіх ланок освіти (загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів, педагогічних університетів, системи підвищення кваліфікації) з метою поширення практик із фінансової грамотності;
- розробити програму взаємодії загальноосвітнього навчального закладу і територіальних установ, закладів освіти, громадських організацій, теле- і радіокомпаній, операторів мобільного зв'язку, ЗМІ, покликану сприяти розвиткові системи шкільної фінансової освіти задля популяризації в суспільстві ідеї фінансової грамотності.

Проведення роботи було згруповано за видами робіт на 5 етапів:

I – підготовчий (червень 2012 р. – серпень 2013 р.);

II – концептуально-діагностичний (вересень 2013 р. – серпень 2014 р.);

III – формувальний (вересень 2014 р. – вересень 2016 р.);

IV – узагальнювальний (вересень 2016 р. – серпень 2018 р.);

V – коригувальний (вересень 2018 р. – серпень 2019 р.).

На кожен етап розроблялись плани заходів. На засіданнях Вченої ради Інституту модернізації змісту освіти заслуховувались питання про підсумки I та II етапів дослідно-експериментальної роботи. При загальній схвальній оцінці вносились корективи, розширювалось коло завдань, виходячи з вимог часу. Упродовж третього (формувального) етапу, який тривав 2 роки – з вересня 2014 по вересень 2016 року, одержано результати, які можна згрупувати відповідно до 5 основних блоків, що розкривають зміст та завдання даного етапу.

1. Створення електронних ресурсів для інформаційно-комунікаційної підтримки експерименту з упровадження фінансової грамотності і поширення кращого педагогічного досвіду.

Відповідно до даного завдання, створено електронний підручник для 10 кл. «Фінансова грамотність». Розроблена концепція єдиного сайту з фінансової грамотності, проте через зміну пріоритетів діяльності Національного банку України, сайт на сьогодні не створений.

2. Забезпечення розвитку фінансових компетентностей учасників експерименту під час вивчення курсу за вибором «Фінансова грамотність», сприяння створенню умов для інтеграції практик з фінансової грамотності дорослих і дітей, розвитку сімейної фінансової культури.

За час проведення експерименту відповідно до наказів МОН, кількість шкіл, в яких упроваджена фінансова грамотність, зросла з 13 у 2012 р. до 860 у 2016 р., а кількість учнів за цей же період – з 500 до 20000 осіб. Проте багато шкіл долучилося до експерименту, не чекаючи відповідного наказу МОН. А тому, за нашими уточненими даними, сьогодні можна говорити про 1100 шкіл та майже 24000 аудиторію учнів, які вивчають фінансову грамотність.

Особливість курсу – його практична орієнтованість, а саме орієнтація на вироблення практичних вмінь, навичок та компетенцій, а не суто теоретичних знань. Для розвитку умінь і компетенцій вивчення курсу було доповнено такими формами, як навчання тренерів для проведення занять з учнями молодших класів, проведення Всеукраїнських турнірів з фінансової грамотності, виїзних уроків у банках, Всесвітнього тижня заощаджень, літніх та зимових таборів, зустрічі з практиками, фахівцями кредитно-фінансових установ, започаткування нового проекту «Університет третього віку» для батьків, дідусів, бабусь та ін.

Окрім того, підготовлено методичні рекомендації з фінансової грамотності для вчителів з 2-10 класів.

3. Проведення моніторингу знань учнів та діагностики психологічної готовності вчителів до готовності викладання фінансової грамотності.

Упродовж 3-го етапу виконання роботи походилися вхідні та вихідні моніторинги знань учнів та діагностика вчителів для зіставлення цих результатів із даними Всеукраїнського моніторингу рівня фінансової грамотності та фінансової культури населення, який проводився у 2000, 2010 та 2014 роках. Діагностика рівня знань учнів з фінансової грамотності в Україні проводилася з 2014 року з використанням автоматизованої системи моніторингу та оцінювання знань учнів, розробленої в Університеті банківської справи. Упродовж 2014–2016 років протестовано понад 18000 учнів із понад 600 шкіл. У 2016 році моніторингом було охоплено 381 школа, в якій навчалося 6920 учнів. Моніторинг рівня знань фінансової грамотності учнів проводився у вигляді вхідного тестування (до початку вивчення курсу) та вихідного (після закінчення курсу) тестування. У 2013 році рівень знань учнів при вхідному тестуванні становив 45,39%, у 2015 році – 67, 36 %, а в 2016 році – 56, 3%. У

той же час рівень знань з фінансової грамотності при вихідному тестуванні учнів у 2014 році становив 64,66%, у 2015 році – 69,9%, а результати тестування за 2016-2017 н.р. будуть відомі у травні 2017 року.

Таблиця 1.

Результати моніторингу рівня знань

Роки	Вхідне тестування	Вихідне тестування	Приріст рівня знань, %
2013-2014	45,39	64,66	42,45
2014-2015	67,36	69,9	3,77
2015-2016	53,47	65,14	21,83
2016	56,3		

4. *Проведення комплексної діагностики психологічної готовності педагогічних колективів експериментальних навчальних закладів до участі в дослідно-експериментальній роботі.*

У 2015 році ця робота була проведена, а результати опитування вчителів були враховані робочими групами при підготовці методичних посібників для вчителів з 2 по 9 клас.

5. *Розроблення навчально-методичних комплексів спецкурсів із фінансової грамотності для підвищення кваліфікації педагогів (навчальні програми, навчальні посібники).*

Сьогодні повністю завершено роботу над формуванням і виданням сигнальних примірників навчально-методичних комплексів спецкурсів із фінансової грамотності для підвищення кваліфікації педагогів. Окрім того, підготовлено посібник з фінансової грамотності для батьків. Дані розробки були представлені у вересні 2016 року на Форумі видавців у Львові та одержали спеціальну відзнаку Малого журі Форуму.

Науковий керівник:
професор

Т. С. Смовженко, доктор економічних наук,

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки

від 15.02.17 № 236

ПРОГРАМА

IV (узагальнювального) етапу (вересень 2016 р. – серпень 2018 р.) дослідно-експериментальної роботи за темою «Науково-методичні засади впровадження фінансової грамотності у навчально-виховний процес навчальних закладів» на 2012–2019 роки

№ п/п	Зміст	Відповідальні	Строки виконання	Очікувані результати
1.	Організація заходів з підвищення кваліфікації методистів регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти, педагогів із питань упровадження фінансової грамотності в системі післядипломної освіти; експериментальна апробація психолого-педагогічних засад підготовки педагогів на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти	Керівники закладів післядипломної педагогічної освіти усіх областей та м. Києва	Протягом етапу	Підготовка кваліфікованих кадрів
2.	Здійснення підсумкового етапу діагностики рівнів фінансової грамотності (рішення Вченої ради Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 27 березня 2013 р протокол № 4), суб'єктів навчально-виховного процесу та їхньої	Обласні управління освіти та директори експериментальних навчальних закладів	2017 р.	Інформаційно-аналітичні, науково-методичні матеріали

	готовності до конструктивної взаємодії			
3.	Розроблення методики проведення Турніру юних знавців курсу «Фінансова грамотність» з використанням електронних ресурсів (заочно-очні тури)	Науковий керівник, відділ наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти Нової української школи. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»	січень – березень 2017 р.	Методичні рекомендації проведення Турніру юних знавців курсу «Фінансова грамотність»
4.	Організація і проведення Турніру юних знавців курсу «Фінансова грамотність»	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти	листопад – грудень щороку	Відеозвіт про проведення Турніру юних знавців курсу «Фінансова грамотність»
5.	Організація і проведення заходів до Всесвітнього дня заощаджень	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти, директори експериментальних навчальних закладів	жовтень щороку	Інформаційно-аналітичні матеріали та методики і сценарії проведення заходів

6.	Організація і проведення заходів до тижня Global Money Week	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти	березень щороку	Інформаційно-аналітичні матеріали та методики і сценарії проведення заходів
7.	Підведення підсумків апробації та моніторингових досліджень якості інтерактивного електронного посібника з курсу «Фінансова грамотність» для загальноосвітніх навчальних закладів та вищих начальних закладів I-II рівнів акредитації України на 2015/2016–2016/2017 навчальні роки	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти, директори експериментальних навчальних закладів: Київської, Дніпропетровської, Харківської, Миколаївської, Львівської, Рівненської, Херсонської областей та м. Києва	серпень 2017 р.	Інформаційно-аналітичний звіт та узагальнена методика проведення апробації інтерактивного електронного посібників для загальноосвітніх навчальних закладів з параметрами оцінки
8.	Оновлення навчальних матеріалів (підручника та робочого зошита) з курсу «Фінансова грамотність» для учнів 10 класу	Науково-педагогічні працівники ДВНЗ «Університет банківської справи»	2017 р.	Нова редакція навчальних матеріалів

9.	Початок пілотного проекту з імплементації фінансової грамотності у навчальний процес загальноосвітніх закладів освіти для учнів 2–9 класів	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти, директори експериментальних навчальних закладів	2017–2018 рр.	Результати аналізу експериментальних даних
10.	Статистична обробка результатів дослідно-експериментальної роботи, що відображають розвиток фінансової грамотності особистості в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації і в сім'ї	Науковий керівник	2017–2018 рр.	Одномірні та двомірні розподіли статистичних даних
11.	Аналіз отриманих результатів дослідно-експериментальної роботи з метою визначення змін, які відбулися порівняно зі станом на початок експерименту	Науковий керівник, директори експериментальних навчальних закладів	2017 р.	Результати аналізу експериментальних даних
12.	Узагальнення результатів упровадження фінансової грамотності в навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації	Науковий керівник, керівники закладів післядипломної педагогічної освіти Донецької, Київської, Львівської, Харківської,	2017 р.	Узагальнення результатів упровадження фінансової грамотності

		Черкаської областей та м. Києва, директори експериментальних навчальних закладів		
13.	Проведення міжнародної науково-методичної конференції з проблем фінансової грамотності.	Науковий керівник	2018 р.	Збірник матеріалів конференції
14.	Розроблення висновків та рекомендацій за підсумками експерименту	Керівники закладів післядипломної педагогічної освіти Донецької, Київської, Львівської, Харківської, Черкаської областей та м. Києва	2018 р.	Висновки експерименту та рекомендації щодо подальшого розвитку фінансової грамотності в Україні
15.	Підведення підсумків дослідно-експериментальної роботи за результатами узагальнювального етапу	Науковий керівник	серпень 2018 р.	Науковий звіт

Науковий керівник:

Т. С. Смовженко, доктор економічних наук, професор